

Eldeniz Abbaslı

“ŞAMLI” ADI ÜZERİNE

Bu makalede Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Gebele İlçesi'ndeki (1991 yılına kadar Gutgaşın) “ŞAMLI”* adının kökeni araştırılmaktadır. “ŞAMLI” adının Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve dünyada geniş yayılması ve nerelerde kullanılması Azerbaycan ve Türk Bilim adamlarının eserlerine dayanarak incelenmektedir.

www.kitabxana.net

Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

Eldeniz Abbaslı

“Şamli” adı üzerine

Azərbaycanın Qəbələ bölgəsi haqqında maraqlı elmi-kulturoloji araşdırma, türkcə nəşr olunan materialın e-variantı...

YYSQ - Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 5 - 22 (2012)

Virtual redaktoru və e-nəşrə hazırlayanı:

Aydın Xan (Əbilov) - yazar-kulturoloq

YYSQ - Milli Virtual Kitabxana

Bakı - 2012

“ŞAMLI” ADI ÜZERİNE

[Dr. Eldeniz ABBASLI](#)*

Avrasya Yazarlar Birliği üyesi,

Bağımsız Araştırmacı.

Bakü/Azerbaycan.

(YASAL UYARI: YAZARININ ADI ANILMADAN HER HANGİ BİR ŞEKİLDE YAYINLANAMAZ).

ÖZET

Bu makalede Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Gebele İlçesi'ndeki (1991 yılına kadar Gutgaşın) “ŞAMLI”* adının kökeni araştırılmaktadır. “ŞAMLI” adının Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve dünyada geniş yayılması ve nerelerde kullanılması Azerbaycan ve Türk Bilim adamlarının eserlerine dayanarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Gebele, Qebele, Qabala, Şamlı, Ereş, Gutgaşın, kavim, mahalle, sokak, İlçe, yer Adları

ABOUT NAME “SHAMLI”

Dr. Eldaniz ABBASLI

SUMMARY

---

* Yazışma Adresi: Dr. Eldeniz Abbaslı. Asad Ahmadov Sok. 42 Daire No: 15. AZ 1122 Bakü/Azerbaycan.

E-mail: eldeniz61@gmail.com

* Şamlı köyü 1930 yılında Gutgaşın İlçesi kurulana kadar Azerbaycan'ın Şirvan vilayetindeki Ereş kazasına bağlı olmuştur.

Article is devoted to names of countryside of Azerbaijan. In the article stoken about villages with name “**Şamli**”, the topology of this name is considered. The author considers that there is a necessity for adequate scientific researches.

Key Words:

Gebele, Gabala, Shamli, Arash, Gutgashin, Gutgashyn, Tribe, quarter, Street, Administrative district, Toponymy

Azerbaycan’da ve dünyada çeşitli Türk kavimlerinin adını kendinde yaşatan yerleşim meskenleri, yer adları mevcuttur. Bunlardan biri de Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Gebele İlçesi’ndeki (1991 yılına kadar Gutgaşın) “**Şamli**” köyünün adıdır (*benim baba köyüm – E. A.*)*

Malumdur ki, “**Şamli**” yer adı (toponomi) Kuzey Suriye’den gelmiş Türk boylarından birinin adı olmuştur. Bunu tarihi kaynaklar da tastık ediyor.

Şamli adının kökeni hakkında gerek yabancı, gerekse de Azerbaycan araştırmacılarının makale ve kitaplarında, bilimsel eserlerinde, İnternet sayfalarında mufassal bilgi veriliyor. Mesela, Mehemmed Hasan Veliyev’in (Baharlı) “Azerbaycan” adlı kitabında (*Rusça’dan çeviren: Vasif Guliyev*) “**Şamli**” adı hakkında böyle yazılıyor: “1034 yılından (425 yılından) başlayarak Azerbaycan’a Selçuk adıyla tanınmış bir Türk kavmi gelmeye başlamıştır... Selçuklar bir sıra kavimlere bölünmüşler ve bunlardan birçoğu Moğol hücumu devrinde onlara tabe olmak istememiş, Küçük Asya’ya çıkıp gitmiş ve oradan sonralar muhtelif zamanlarda Azerbaycan’a gelmişlerdir, bir bölümü ise Moğollar devrinde de Azerbaycan’da kalmışlardır. Selçuk kavimleri şimdi de Ayrum, **Şamli**, Beğdilli, İnallı, Tekle, Karamanlı, Ahmetli, Aydınli, İmirli, Düher vb. adlarla ünlüdürler”.

Araştırmalarda **Şamli** boyu Beydili boyunun kolu olarak gösteriliyor. Bu anlamda Beydili boyunun bir kolu olan **Şamli’lar**; Kayı, Bayat, Alka Evli, Kara Evli, Yazır, Döğer, Dodurga, Yaparlı, Avşar, Kızık, Yıpar, Karkın boylarının emmioğullarıdır.

Beydili boyu hakkında http://www.beydili.org/beydili_tarihi.asp İnternet sitesinde değerli bilgiler verilmiştir: “...BEYDİLİ, BEĞDİLİ ya da BEĞDİLLİ; Oğuzların 24 boyundan biri. Oğuz geleneğine göre, Oğuz Han’ın üç oğlundan Yıldız Han’a bağlı Bozok koluna girer ve Oğuz ordusunun sol kanadını oluşturlardı... Selçuklu devletinin kuruluşuna katılmayıp kendi boy ve geleneklerini koruyan Beydililer ise, XII.yy. ortasında Horasan’da Selçuklu hükümdarı Sultan Senceri yenerek esir almış, daha sonra moğol istilasından kaçarak (XIII.yy.) Azerbaycan ve Doğu Anadolu’ya göç ettiler. Moğol istilasının yayılmasıyla başka

* Farklandırmalar bana aittir – Eldeniz Abbaslı.

Türkmenler ile birlikte Suriye’ye giderek yeni kurulan Memluk devletine sığındılar... Moğol egemenliğinin ortadan kalkmasıyla (XIV.yy.) harekete geçen Suriye Türkmenleri ile birlikte, Beydili boyunun da önemli bir bölümü Suriye’den ayrılıp Güney ve Doğu Anadolu’ya ve İran’a gitmiş; Dulkadiroğulları,Ramazanoğulları beyliklerinin, Akkoyunlu ve Safevi devletlerinin kurulması ve gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. XIV.yy. da Anadolu’daki Beydililer’in en büyük bölümü, Halep Türkmenleri arasında yaşıyordu.Yazın Uzunyayla ve Sivas’ın güneyindeki kesimlerde, kışın Halep ve çevresinde göçebe bir yaşam sürdüren Halep Türkmenleri, XVII.yy. da Orta ve Batı Anadolu ile Marmara bölgesine yerleştirildiler. Osmanlı tahrir defterlerinden anlaşıldığına göre, bu dönemlerde Beydililer, nüfuslarının çokluğu ve oymak sayısı bakımından, Halep Türkmenleri’nin en büyük kolunu oluşturmaktaydılar... Diyarbakır yöresinde yaşayan boz ulus arasındaki Beydililer’in bir bölümü, Akkoyunlular’a ve Safevi devletine hizmet etti. Bir bölümüyse başka boylar arasına karıştı... İran’daki Beydililer’e ilişkin bilgiler, Safevi devletinin kurulmasıyla başlar. Buradaki Beydililer’in çoğu, Azerbaycan bölgesine yerleşmiş, XVIII.yy. dan başlayarak da yerleşik yaşama geçmişlerdir. Türkmenistan’da yaşayan Göklen adlı türkmen ulusu arasında da Beydililer’e rastlanır... Oğuzların Boz-Ok kolunun Yıldız-Han Oğullarından olan Beydili boyu; Kaşgarlı, Reşid ud-din ve Yazıcı-Oğlu’nun yapıtlarında Oğuz boyları listesinde yer almaktadır. Beydili sözü “değerli, büyükler gibi aziz” anlamındadır. Onkunu Tavşancıl kuşudur... Kendine özgü özel damgası vardır. Beğdili, Oğuzların hükümdar çıkararak beş boyundan biridir, diyen Faruk Sümer; Harizmşahlar hanedanının bu boydan olduğu söylemektedir. Osmanlı Tapu Tahrir Defterleri’nde 23 Beğdili yer adına rastlanılmıştır. Beğdili oymaklarının bir kısmı, Safevi Devleti kuruluşuna katılmışlardır. Beydili oymak ve obaları 14.-16. yüzyıllarda Boz-Ulus ve Yeni-İl, Kuzey Suriye, İran, İç-İl bölgelerinde yerleşik ya da göçer olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir (Prof. Dr. Faruk Sümer, Oğuzlar (Türkmenler) boy teşkilat Destanları, Ana yay. 3. Basım 1980 İst. S. 210-211 ar.çiz. ve 297 ve Prof. Dr. Faruk Sümer: “Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişiminde Anadolu Türklerinin Rolü” Güven. Mat.yay.Ank.1976”).

M. H. Veliyev (Baharlı) aynı eserinde daha sonra yazar: “...Başka Selçuk kavimi **Şamlı**, Moğolların baskını zamanı Türkiye’ye giden ve Şam’da (Suriye) mesken salan (*o zaman Suriye Osmanlı İmparatorluğunun terkinde oluptur – E. A.*) Selçuklardan ibarettir. Onlar “**Şamlı**” adı altında Emir Timur tarafından Suriye’den göçürülmüş ve İran’da meskûnlaşmışlar. Buradan da onlar Azerbaycan’a geçerek kendi adlarını aşağıdaki köylere vermişlerdir:

Göyçay İlçesinde – **Şamlı**; Ağdaş İlçesinde – **Şamlı**”. Bu hakta bilgiye G. Ağayev’in İnternet’te okuduğumuz Rusça ”Danniye etnotoponimii o rasselenii tyurkoyazıçnıx plemen v Azerbaydjane XI- XV vv.” adlı makalesinde de rast geliyoruz.

Hazırda “**Şamlı**” (**Şamlu**) adının aşağıdaki yerleşim meskenlerine verildiği görülmektedir:

- ✓ **Şamlı köyü** – Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Gebele (*benim baba köyüm*)* ve Zengilan İlçelerinde; Türkiye Cumhuriyeti’nin Balıkesir İlinde;
- ✓ **Hacı Şamlı köyü** – Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Kelbecer İlçesinde (*işgala kadar – E. A.*);
- ✓ **Mirşamlı köyü** – Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Şamahı İlçesinde;
- ✓ **Aşağışamlı kasabası** – Türkiye Cumhuriyeti’nin Denizli İlinde;
- ✓ **Yukarışamlı köyü** – Türkiye Cumhuriyeti’nin Denizli İlinde;
- ✓ **Şamlı köyü** – Türkiye Cumhuriyeti Karaman İli’nin Beyşehir İlçesinde;
- ✓ **Şamlı şehri** – Hindistan’ın Uttar Pradeş Ştati’nin Muzaffarnagar İlçesinde;
- ✓ **Şamlı köyü** – Türkmenistan Cumhuriyeti’nde;
- ✓ **Şamlı köyü** – Nijerya’da;
- ✓ **Şamlı köyü** – Tayland’ın Kuzey Bölgesinde;
- ✓ **Şamlı köyü** – Pakistan’da;
- ✓ **Şamlı şehri** – İrak’ın Muhafazat al Basrah Bölgesinde;
- ✓ **Bir aş Şamlı şehri** – Suriye’nin Muhafazat Helep Bölgesinde;
- ✓ **Şamlu şehri** – İran’ın Güney Azerbaycan Ostanında;
- ✓ **Şamlu-ye Kuçak köyü** – İran’da vb.

Türkiye’nin Balıkesir İli’nde bulunan **Şamlı** kasabasının kuruluş tarihçesi hakkında <http://okulweb.meb.gov.tr/10/01/128076/koyumuz.htm> sitesinde şöyle yazılıyor: “**Şamlı**’nın tarihçesi çok eskilere dayanmakta olup, ilk yerleşimi hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir. Henüz yerleşik düzene geçilmeden önce Osmanlı egemenliğindeki Suriye’ye bağlı Şam’dan gelen ve hayvancılık için uygun gördükleri bu yere üç dört ailenin yerleşmesiyle oluşmuş bir köydür. Şam’dan gelip bu yöreye yerleşen bu ailelerin adı nedeniyle de köy (Şam’dan gelenler anlamında) “**Şamlı**” adını almıştır”.

Bizce, Azerbaycan’ın Gebele İlçesi’nde bulunan **Şamlı** köyü için de aynı tarihçe geçerli sayılabilir.

Bundan başka “**Şamlı**” adını **taşıyan** mahalle (T. C. Aksaray şehrinde), dere (Afganistanda), “**Şamlılar**”, “**Şamlıoğulları**” adını taşıyan nesil (T. C. Muğla ve Trabzon İllerinde; Denizli İlinin Babadağ İlçesinde), **Şamlılar kabilesi** (oymak) (T. C. Erzurum İlinin

Uzundere İlçesinde), **Şamlı**, **Şamlu**, **Şamhoğlu**, **Şamoğlu** soyadları (Türkiye, Özbekistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, İran, Rusya, Ukrayna vb), ad (Hindistan), sokak adı (İstanbul) vb. vardır. Erzurum’un Uzundere İlçesi’ndeki Selmanlar (**Şamlular=Şamlu**) kabilesi 15. yüzyıl sonlarında Haleb-Şam bölgesinden gelerek Uzundere İlçesi’ne yerleşen Kara-Koyunlara ait bir oymak adıdır.

Denizli’de 1781’den itibaren şer’iye sicillerindeki bazı kanıtlarda Eldenizli, **Şamlı Kebir** adlı köylerin adları görülmektedir. Yıllık ortalama 50’şer kuruş vergi ödedikleri anlaşılan bu köylerden Eldenizli günümüzde aynı adla varlığını sürdürmekteyken, **Şamlı Kebir** ve **Şamlı Sagir**, **Aşağı** ve **Yukarı Şamlı** adlarını almışlardır.

Bundan başka Türkiye’de Mersin-Silifke Karayolunun Limonlu Kasabasından batıya ayrılan yol ile gidilmektedir. Öküzlü ören yerine doğusunda, batı sandal’ın Güney-Doğusunda olan bölüm **Şamlı Göl** olarak bilinmektedir. Limonlu’ya 7.5 km uzaklıktadır. Buranın hemen yanında Müslüman mezarlığı vardır ve halk arasında **Şamlılar**’ın “Suriyeli” mezarlığı olarak anılmaktadır. Azerbaycan’ın Gence İlçesi’ndeki göllerden biri de **Şamlıgöl** olarak bilinmektedir. **Şamlıgöl** Göy-Göl’den köy yolu ile 12 km uzaklıktadır. Tarihi bilgilere göre göl 25 Eylül 1139 yılında Gence’de meydana gelmiş deprem sonrası yaranmıştır.

Bunlar sadece bizim bildiklerimizdir. Kim biliyor **Şamlı (Şamlu)** adını taşıyan daha kaç köy, mahalle, sülale vb. vardır.

Yeri gelmişken, “Falling Rain Genomics, Inc” adlı bir teşkilatın İnternet sayfalarında dünyada adının kökeni “**Şam**” kelimesiyle başlayan tahminen 200’e yakın yerleşim meskeninin listesi verilmiştir. Bu listede Azerbaycan Cumhuriyeti Gebele İlçesindeki “**Şamlı köyü**”nün de adı vardır. Fikrimizce, bu, o yerleşim meskenlerinin aynı yerden (Suriye’nin Şam şehri) gelmiş insanlar tarafından kurulduğunun bir örneğidir. Dünya ülkelerinde olan bazı yerleşim meskenlerinin adı ise bazı hâllarda çeşitli sebeplerden **Şami** (1. [a] Şam vilayetinden (şehrinden) olan; **şamlı**; 2. **mec.** kara, karabenz, siyah tenli – **E. A.**), **Şamlıg**, **Şamlo**, **Şamlau**, **Şamlar**, **Şamhoğlu**, **Şam oğlu**, **Şamlau**, **Şamlaut**, **Şamlıcı**, **Şamlı Dheri**, **Şamhevo**, **Şamlıi**, **Şemli** vb. şekillerde de kullanılmış ve hale de kullanılmaktadır. Ayrıca Osmanlıca sözlük’te de “Şami” adı “Şam şehrinden olan, **şamlı**. *şam şehri ile alâkalı” manasında tanımlanıyor. Bu yerleşim meskenlerinin Suriye’nin Şam şehri ile, oradan gelmiş **Şamlı** Türk kavmi ile alâkası kuşkusuzdur.

Şamlı Türklerine ait diğer bir malumatın verildiği Türkiye’deki Şamlar köyünün (Konya’nın Beyşehir İlçesi) İnternet sayfasında ise böyle yazılıyor: “...**Şamlı** Türklerine mensup kalabalık bir kütleye, Halep ve Adana arasındaki geniş alanda yaşamışlar. Buralardan bazıları Toroslar ve civarına gelmişler. **Şamlı** Türkmenlerinin büyük bir bölümü, 15.

yüzyıldan sonra Güney Azerbaycan ve İran’ın çeşitli bölgelerine göç etmişlerdir. Rivayete göre bu Türkmenlerden bir kısmı ise Eşrefoğlu Camisinin yapıldığı dönemde Beyşehir gelmiştir...”. Bu hikaye böyle de anlatılıyor: “1071 yılı Malazgirt savaşından sonra Anadolu’nun kapıları Türklere açılmıştır. Büyük Selçuklu İmparatorluğu’na bağlı Türkler Orta Asya’nın kurak ikliminden çıkıp Anadolu gibi yılda dört iklimi birden yaşayan coğrafya’ya sürüleri ile birlikte göç etmişlerdir. Bu göç esnasında Horasan’ın **Şamlı** Budun aşiretin’den **Şamlı** Türklerine mensup 3 ya da 7 Yörük ailesi Anadolu Selçukluları döneminde (Sultan Sancar) Suriye üzerinden Karaman istikameti ile Konya’nın Beyşehir yöresine yerleşmişlerdir. Bu dönem Eşref oğlu Süleyman bey dönemine rastlar (1284). Bugün hala kalıntıları bulunan Beyşehir Kalesi’nin surları (1288) ve eşsiz sanat eseri olan Eşref oğlu camii’nin yapımında çalışmışlardır (1297). Zamanın Eşref oğlu Süleyman beyi bu aileleri Beyşehir’in Şamlar sokağı’na yerleştirmiştir. Bu aileler inançları bakımından yerli halk’la uyum sağlayamadığından Eşref oğlu Süleyman bey’e bazı şikayetlerde bulunmuşlar. Süleyman bey de kendi yaylası olan şimdiki köyün bulunduğu yere yerleşmelerini sağlamıştır. Yerli halk bu ailelere bağlı bulunduğu aşiretin adından dolayı **Şamlılar** demişlerdir. Dile söyleyiş kolaylığı bakımından “- lı” yapım ekini kaldırarak Şamlar haline dönüşmüştür. Adı 1927’den bugüne kadar hiçbir değişikliğe uğramamış Şamlar olarak kalmıştır. Beyşehir ilçesi Belediyesi’nde bu sokak Şamlar sokağı olarak hala bulunmaktadır...”.

Görüldüğü gibi Şamlar köyünün **Şamlı** Türkleri tarafından kurulduğu verilen bilgide de tespit ediliyor.

Konya’nın Kadınhanı İlçesi’nin tarihine dair yazının (**Hazırlayan:** Lütfi ÖZKUL-Kadınhanı HEM Müdürü) yayınlandığı <http://www.kadinhani.gov.tr/tarih/3tarh.htm> İnternet sitesinde şöyle bir bölüm de vardır: “Kadınhanı’na yerleştirilen Oğuz boyları; Kınık,Bayat,Savur,Afşar ve Çavundur’lardır.Kadınhanı merkezine Bayat Boyu Doğanlar oymağı (Doğanlar Mahallesi adını buradan alır), Üçok kolu Çavundur Boyu (Çavundur Mahallesi) yerleşmiştir. Afşar boyu ise Afşarlı köyüne yerleşmiştir. Kolukısa, Meydanlı ve Karahisarlı köylerimize ise **Azeri Türkmenlerinden Şamlar Aşireti** yerleşmiştir. Bu Oğuz Türklerinin bazıları ise konar-göçerlik hayatını sürdürmüşlerdir”. Muhtemelen **Şamlı** aşiretinin adı daha sonra dile söyleyiş kolaylığı bakımından Şamlı olarak değişmiştir.

Araştırmacı-yazar-tarihçi Adnan Menderes Kaya’nın “Avşar Türkmenleri” adlı kitabında¹ **Şamlı** kavmi hakkında geniş bilgi veriliyor: “**Şamlı Afşarı** (Eski Yörük) adından da anlaşıldığı gibi Kuzey Suriye, ya da diğer adıyla Halep Afşarlarından gelmektedirler.

¹ Geçit Yayınları, Haziran 2004. Kayseri/Türkiye

İran’da, özellikle Safeviler devrinde etkinliğini gördüğümüz **Şamlılar** ise Halep Türkmenlerinden olup başka boylara mensuptur. Ancak, günümüzde İran’daki Afşarların obalarından biri **Şamlı** adını taşıyor. Anlaşılan bu **Şamlılar**, zamanla Afşarlar arasına girip onun bir obasını oluşturmuştur. 16. yüzyılda Karaman vilayeti’nde bulunan Atçeken oymakları arasında Eski İl kazasında sakin bir **Şamlular** (diğer adı Başagiren) cemaati bulunmaktadır. Kutlu Hanlı kavmine bağlı olan bu cemaat, 1543’de ortaya çıkmıştır. **Şamlılar** (diğer adı Eski Yörük), asıl vatanları olan Anamurun Çukurşamlı köyüne iskân edildi. Boz-Ulusun Aydın bölgesinde bulunan cemaatleri arasında yeni oluşan bir **Şamlı** obası var. Bu obanın bizim **Şamlılardan** ayrı olmadığını görürük... **Şamlılar** Alanya, Anamur, Aydın, Beyşehir, Denizli, Düşenbe, Edirne, Eflâni, Eğridir, Gülnar, Güzelhisar-Aydın, Hamit, İçel, Karaman, Kıbrıs, Kütahya, Lazkiye-Kütahya, Manavgat, Manisa, Menteşe, Rakka, Sarıçam, Saruhan, Tarsus, Yalvaç ve Zara-Kastomonu bölgesinde yerleşmiştir...”. Sayın Kaya adı geçen eserinde İran’daki Avşarlar hakkında söz açarken şöyle yazıyor: “...Günümüzde ise İran’ın hemen her tarafında dağınık bir halde bulunan Afşarlar, genel olarak Urmiye (yoğun Afşar nüfusu barındıran bu yer, İran’da Avşarların şehri diye tanınır), Hamse (Zencan), Hemedan, Kirman-Şah’ta ve bunlar arasındaki Esed-abat mıntikasında; Huzistan, Fars, Kirman, Horasan vilayetleri ile Tahran’da kısmen yarı göçebe, kısmen de yerleşik durumda yaşamaktadırlar. Küçük bir kısmı zamanla diğer boylar arasında eriyen Afşarlar şu boylara ayrılmıştır: Kırklı, Babalı, Celayir, Köse Ahmetli, Gündüzlü, İmanlı (İnanlı), Araşlı, Alplı, İmirli (Eberli), Begeşli, **Şamlı**, Usalu, Kasımlı, Kutulu, Tekeli, Kuh-Giluyeli. Bugün en çok toplu olarak Kazvin – Hemedan arasında bulunan Afşar kasabasında bulunmaktadırlar ve kasabayı çevreleyen yüzün üzerinde Afşar köyü vardır. Urmiye’de yaşayan Kasımlı Avşarlarının bir kısmı ise Rızaiye civarında bulunur. Afşarlardan Ağaç-eri adı verilen Cakiler ve Ahmetliler çok yiğit ve kahraman olup Şiraz vilayetindedir (Ağaç-Eriler bilindiği gibi ayrı bir Türk boyudur. 20. yy. başlarında Kuh-Giluye’de yaşayan Ağaç-Eriler; Beğdili, Tilki ve Avşar adlı üç oymağa ayrılıyordu. Burada bahsi geçen Afşarlar bunlardır)...”.

Konya, Taşkent İlçesi’nin <http://www.taskentavsar.com/Tarih4.htm> İnternet sitesinde bulduğumuz “Dünyada, Türkiye’de ve Konya’da Afşar (Avşar)ların Tarihteki Yeri” yazısında **Şamlı** hakkında şunları yazılıyor: “...XI. ve XII. yüzyılın başında, Avşarlardan olan Aksungur ve oğlu İmadedin Zengi’nin büyük bir Avşar topluluğu ile birlikte Suriye’ye göç ettikleri

bilinmektedir. XII. yüzyılın ortalarında, reisleri Aydoğdu bin Küştoğan (**Şamlu**)* ve Yakup Bin Arslan idaresinde bir başka büyük Avşar topluluğu Huzistan’a geldiler. **Şamlu**, Huzistan’ı buranın hakimi Melikşah Bin Mahmud’un ölümünden sonra, bağımsız bir hükümdar gibi idare etti. Fakat **Şamlu**’nun ölümü üzerine burada çıkan karışıklıklar yüzünden 1175 yılında ilk Avşar boyu yok oldu...”.

Ali Kezer’in “Yayla Türkleri Yörükler” eserinde de **Şamli (Şamlu)**nın adı geçiyor. Araştırmacı Alevi, Bektaşî, Kızılbaş, Şii İncancındaki Türk Boy ve Oymaklarından bahs ederken **Şamli-Şumlu**’nun, Alevi-Şii yönetim olan Fars-İran Safevi Devletine Katılan Türk oymakları arasında **Şamlu** (Beğdili, Harbendelü, İnallu)nu, Fars Safevi Devletine* Tabi Türk Boy ve Oymakları (1501 yılı) arasında ise **Şamli** (Beğdili, Hüdabendeli, İnanlı)yı gösteriyor.

Bu arada, www.avsarobasi.com İnternet adresinde bulduğumuz oba haritası ilgigeçicidir. Harita Kuzey Suriye Avşarları, İran Avşarları, Azerbaycan Avşarları, Türkmenistan Avşarları, Karaman Avşarları ve Bozulus Avşarları olarak altı bölüme ayrılmıştır. Kuzey Suriye Avşarları da Halep Avşarları, Sis Avşarları ve Dulkadır Avşarları olarak ayrılmıştır. **Şamli** obasının adı (*burda yalnızca bilhassa adı “Şamli”olarak geçen oba göz önüne alınıyor – E. A.*) yalnızca Halep Avşarları ve İran Avşarları listesinde görülüyor.

İnternet taramalarında bulduğumuz B. Nikitine adlı yazara mahsus “Urmiye Avşarları” adlı eserde de (*Ceviren: Gökhan Türkmen*) **Şamli** kavmi hakkında şöyle bir bilgiye rastladık: “...Ustaclu hakkında henüz bilgimiz bulunmazken, **Şamlu**’nun bir Afşar kabilesi olduğunu biliyoruz”.

İnternet’te verilen diğer bir makalede ise **Şamli (Şamlu)** hakkında böyle yazılıyor: “...Kerkük ve Halep bölgesinde Bayat boylarının konakladıkları bilinmektedir. Safevi Devletini kuran **Şamli** oymaklarının büyük çoğunluğunu Bayatlar oluşturuyor...”.

İnternet’te yayımlanan “İrak’daki Türk Oymakları. İrak’ta Varlığı Bilinen Boy ve Oymaklar” makalesinde de **Şamli** boyu hakkında, bu boyun Safevi devletinin kuruluşundaki rolünden söz açılıyor: “...Kuzey Suriye Türkmenleri Safavî devletinin kuruluşuna, özellikle **Şamli** adı altında katılmışlardır. Şah Abbas devrinde **Şamlular**, diğer bütün Kızılbaş boylarını geçerek birinci sırada yer almışlardır. Safevî devletinin dayandığı en başta gelen Türk boylarından biri olan **Şamli** boyu, başlıca Beğdili, İnallu (daha sonraları İnanlı) ve

* Yalnız bu kaynaktan Aydoğdu bin Küştoğan’ın lakabı “Şamli”, diğer kaynaklarda ise “Şumlu” olarak geçiyor. Ayrıca bazı kaynaklarda Aydoğdu bin Küştoğan’ın adı “Küşdoğanolu Aydoğdu” olarak geçiyor.

* Sayın Ali Kezer’in kullandığı “Fars-İran Safevi Devleti” veya “Fars Safevi Devleti” tabirini pek doğru bulmuyoruz. Bilindiği üzere Safevi Devleti’nin bir Türk devleti, Şah İsmail’in ise Türk olduğu tüm kaynaklardan biliniyor.

Harbendelu (Hudabendelu) obalarından oluşuyordu...”. Yazar daha sonra adı geçen makalesinde yazıyor: “**Şamlu** boyu beylerine karşı yakın bir bağlılığı olan Şah Abbas devrinde, bu boydan büyük emirler yetişmiştir. **Şamlu** emirlerinden Beğdili obasına mensup olan Ahmed Bey, H. 1002 (1593-1594)’de Şah Abbas tarafından Lâhicân darugâlığına tayin edilmişti. Bundan başka Şah Abbas’ın yakını olan Beğdili boyundan beş kardeş daha vardı: Muhammed Bey, Haydar Bey, Saru Bey, Kapan Bey ve Zeynel Bey. Bunlardan Muhammed Bey 1022 (1613-1614) yılında ölmüş, malı ana bir kardeşi Haydar Sultan’a kalmıştır. Haydar Sultan da 1028 (1602-1603)’de ölünce, zengin serveti oğlu Nuru’d-dehr’e geçmiştir. Nuru’d-dehr bu dönemde bazı seferlere katılmıştır. Saru Bey ise H. 1011 (1602-1603) yılında Osmanlılara karşı yapılan savaşta yararlık göstermiştir. Kirmanşah bölgesi hakimi iken H. 1033 (1623-1624) yılında Hille hakimliğine tayin edilmiştir. Şah Abbas dönemindeki Beğdili emirlerinden bir diğeri de Gündoğmuş Sultan idi. Gündoğmuş, Şah Abbas’ın birinci Bağdat seferinde Kerkük yöresindeki Tavuk’ta bulunuyordu. Buradan Şah’ın katına gelen Beğdili emiri Gündoğmuş Şah’ın hizmetine girerek, ondan sultanlık ünvanını almıştır. Şah Abbas’ın halefi ve oğlu Şah Safî döneminde de **Şamlular** mevkilerini korudular. 18. yüzyılda **Şamlu** boyu, diğer birçok boy gibi zayıf bir duruma düşmüş, bu yüzden **Şamlu**’dan çok az emir çıkmıştır. **Şamlu** boyunun İnallu (İnanlı) obası Şahı Seven olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir”.

Türk tarihçisi Vatan Özgül’ün İnternet’te yayımlanan “20. Yüzyıl’dan Önce Balaban Aşireti” adlı eserinde yazıyor ki: “13. yüzyıl’da Suriye’de kalabalık bir Türkmen kümesi yaşıyordu. Bu kümenin pek mühim bir kısmı yazın Sivas’ın (Türkiye) güney yörelerine ve Uzun-Yayla’ya (Sivas, Türkiye) çıkıyordu. Bunlara **Şamlu (Şamlı)**, Şam Türkleri ve ya Şam Türkmenleri deniliyordu. Bu Türkmenler Bozok ve Üçok şeklindeki eski Oğuz ikili teşkilatını muhafaza ediyorlardı. Bozoklar, Haleb çevresinde ve Amik ovasında yaşıyorlardı. Bu Türkmen kümesindeki Bozoklar başlıca şu boylar tarafından temsil ediliyordu: Bayat, Avşar, Beğdili, Döğër”. Tarihçinin aynı adlı eserinde bu kavim hakkında böyle yazılıyor: “...Selçuklular devrinden beri Halep-Antep arasında kışlayan ve Sivas-Gürün-Gemerek arasında yaylayan Türkmen oymaklarına Farsça tarihlerde Etrâk-i Şâm veya Türkmân-ı Şâm, Türk halkı arasında ve Türkçe eserlerde de **Şamlu** deniliyordu. Osmanlı devrinde resmi vesikalarda Haleb Türkmenleri denilen Halep-Antep arasındaki topluluk başlıca Avşar (Afşar), Beğdili, İnallu, Harbendelu, Bayat gibi oymaklara ayrılmıştı...”. Yazar eserinde daha sonra şöyle devam ediyor: “Osmanlılar’ın olumsuz muameleleri sonucu Beğdili gibi birçok Kızılbaş-Türkmen topluluğu İran’a doğru kaçmak zorunda bırakıldı. Bu Türkmen toplulukları

“**Şamli**” adı altında Safevi devletinin kurulmasını sağladılar. Safevi devletinin kurulmasındaki belkide en önemli faktör bu idi...”.

Şamli kavmi hakkında ünlü Türk Bilim adamı Prof. Dr. Faruk Sümer’in “Oğuzlar” kitabında da (*Azerbaycan Türkçesi’ne Aktaran: Ramiz Asker*) bahsediliyor. O yazıyor: “...XIII yüzyılda Suriye’de kalabalık bir Türkmen elatı yaşıyordu. Bu elatın (oba) çok önemli bir kısmı yazda Sivas’ın güney taraflarına ve Uzun Yaylaya (Sivas, Türkiye) çıkıyordu. Bunlara **Şamli**, Şam Türkleri veya Şam Türkmenleri deniliyordu”.

Araştırmacının eserinde Kuzey Suriye Türkmenlerinin Safevi devletinin kuruluşunda **Şamli (Şamli)** adı altında iştirak ettikleri kayd olunuyor. Prof. Dr. Faruk Sümer aynı adlı eserinde **Şamli** boyu hakkında böyle yazar: “...**Şamli** yazda Sivas’ın güney tarafında ve Uzun Yaylada yaşayan, kışı Halep bölgesinde geçiren Türkmenlerin Beğdili, Harbendeli, İnallu gibi oymaklarının kollarından meydana gelmiştir...”. Yazar **Şamli (Şamli)** boyu üzerine adı geçen eserinde daha sonra bunları kaydediyor: “Kızılbaş ulusunu oluşturan birinci dereceli oymaklar şunlardır: Ustacalı-Ustahacılı (Safevi devrinde Ustaclu), Rumlu, Tekelü, Zülkadar, **Şamli**, Kaçar...”. F. Sümer aynı eserinde daha sonra yazıyor: “Safevi devletinin dayandığı en başta gelen Türkmen boylarından biri olan **Şamli** boyu başlıca Beğdili, İnallu (daha sonraları İnanlu) ve Hudabendelu (Harbendelu) obalarından meydana gelmişti. Daha sonra bu boya Avcı, Balabanlu, Biçerlu, Arabgirli ve Kerametlu gibi obalar da katılmıştır”. Yazar **Şamli** boyu hakkında daha sonra şöyle yazıyor: “İskender Beğ-i Türkmen’in “Târih-i Âlem Ârâ-yi Abbasi” adlı eserinin Bâyezid Umumi Kütüphanesi’ndeki nüshasına göre (nr. 4976, 9b) Hanlar Hanı Ali Kulu Han’ın maiyetindeki emirlerden biri de Gazi Sultan-ı Balabanlu-yi **Şamli** idi. Buna göre, **Şamli**’nun bir de *Balabanlu* obası olduğu anlaşılıyor”.

Mehmet Nuri Bingöl İnternet’te bulduğumuz “Edebiyat Sahasında Abdalan Tabiri” adlı eserinde **Şamli**’nun oymaklarından bahs ederken şöyle yazıyor: “Abdal topluluklarına Anadolu’nun dışında da çeşitli sahalarda rastlamak mümkündür. Mesela, Azerbaycan’da Abdal isimli bir köyün varlığı ve bu köyün aşıklar yetiştirmek suretiyle ün kazandığı bilindiği gibi, Safeviler devrinde İran’da yaşayan **Şamli** Kabilesinin oymakları arasında Abdallu oymağının bulunduğu da tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır”.

Babek Öztürk’ün www.tebrizinsesi.com İnternet sitesinde yayımlanmış “İran’daki Türk Nüfusuna İstatistiksel Bakış” adlı yazısında da bundan bahs ediliyor: “Eski Türk illerinden Afşar, Bayat, Beğdili, Bayındır, Kıpçak, Halaç, Akkoyunlu, Karakoyunlu, Rumlu, Ustaçlı, Tekeli, **Şamli**, Zolkadir, Varsak, Capani, Turgutlu, Ecirli, Kaçar, Bayburtlu, İspirli, Karagözlü, Burçalı gibi illerin bir araya gelmeleri ve kaynayıp karışmaları Güney Azerbaycan Türklerinin oluşumunu sağlamıştır”.

Bu konu üzerine Prof. Dr. Faruk Sümer’in “Kaşkay” adlı eserinde de bahsedilmiştir: “Birçok boy ve obadan meydana gelmiş olan Kaşkay ilinin bu boy ve obaları arasında dikkati çeken tarihi boy ve oymaklar şunlardır: Bayat, İğdir, Beğ Dili (Oğuz boyu), Çarıhlu (Çarıklı-Oğuz boyu?), Kaçarlu, **Şamlu**, Ağaç-Eri (Kara-Koyunlulardan), Halaç, Musullu (Ak-koyunlulardan), Oryad (Oryad Moğol?)...”. Bu görüşlere Azerbaycan araştırmacısı Mirze Bala’nın (*Memmedzade – E. A.*) İnternet’te yayımlanmış “Kaşkay” adlı makalesinde de rast gelinir: “...Beğdililerin, Timur seferlerini izleyerek, Suriye’den Azerbaycan’a dönen **Şamlu** Beğdililerden bir kol olduğu sanılmaktadır. Aynı tahmin Baharlular için de uygun görülebilir...”.

İnternet’de bulduğumuz Ali Haydar’ın “Alevilerin Etnik Kökeni” adlı yazısında Faruk Sümer’in “Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü” eserine istinaden şöyle yazıyor: Batılıların dahi “anıtsal” dediği OĞUZLAR adlı eserin yazarı Prof. Dr. Faruk Sümer, Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü - adlı eserinde Şah İsmail’i Anadolu’da saklayıp yetiştirip, getirip İran tahtına oturturan Alevi-Türkmen gurupları şöyle sıralar:

1. - RUMLU: Sivas, Amasya, Tokat, Kırşehir;
2. - USTACALI: Teke ili, Antalya;
3. - **ŞAMLU**: Sivas, Halep, Antep göçerleri;
4. - BOZOK: Yozgat;
5. - VARSAK: Tarsus;
6. - ÇEPNİ: Sivas, Tokat Amasya arası, Uluyurt ve Trabzon, Bayburt, Gümüşhane, Ordu, Giresun’da dağınık;
7. - TURGUDLU: Karaman ili;
8. - BOZCALU: Halep Türkmeni;
9. - ACİRLU: Halep Türkmeni;
10. - HINISLI: Hınıs;
11. - ÇEMİŞKEZEKLİ: Tunceli.

Bu boyların tamamı Türkmen ve Alevidirler.

Bu hakta bilgi “Tarih I” ders kitabında da var: “Safeviler, özellikle Timur istilasından sonra Doğu Anadolu Türkmenleri arasında güçlü bir propaganda ile çok sayıda taraftar topladılar ve güçlendiler...12 yaçında başa geçen Şah İsmail, kendisine bağlı Ustaclu, Şamlı, Tekeli, Rumlu gibi Türkmen oymaklarının desteği ile Tebriz’i ele geçirerek (1502) Akkoyunlu Devletine son verdi. İran’da Safeviler dönemi başladı...Safeviler, bir Türk ailesi idi. İktidarlarını da kendilerini destekleyen Türk oymaklarına borçluydular...”.

Azerbaycan bilim adamı, Dr. Vasif İsmailoğlu'nun 2002 yılında İstanbul'da yayımladığı “Bir Gün Hastanede, Kürtleşmiş Azerbaycan Türkleri” adlı kitabında **Şamlı** boyu hakkında böyle yazılıyor: “...Kuzey Azerbaycan'ın **Şamlu**, Ayrımlu gibi Türkmen boyları Güney-Doğu Anadolu'nun² Türkmenlerinden iken Yavuz Sultan Selim zamanında mezhep farklılıklarından (*Hanefî ve Caferî mezhepleri göz önünde tutulur – E. A.*) doğan ihtilafla alâkadar göç etmişlerdir”.

Prof. Dr. Abdulhaluk M. Çay'ın İnternet'te yayımlanmış “Azerbaycan ve Türkler” makalesinde de bu hakta bilgi vardır. Orada okuyoruz: “...Kara-Koyunlular, Ak-Koyunlular gibi Türkmen topraklarından sonra Anadolu'dan Azerbaycan'a gelen bu üçüncü büyük göçü oluşturuyor. Bu Türkmen toplulukları arasında Sivas, Amasya, Tokat bölgelerinden giden Ustacalu, **Şamlu**, Rumlu; Antalya bölgesinden Tekelü; Karaman bölgesinden Turgutlular ve diğerleri; Tarsus bölgesinden Varsaglar ve Dulkadirliler (Zulkadr)'i görüyoruz”.

Yazar Nihad Çetinkaya'nın “Kızılbaş Türkler” (Tarihi Yaranışı ve Gelişimi) adlı kitabında da **Şamlu** kavmi hakkında bahsediliyor. Yazar Prof. Dr. Oktay Efendiyev'in “Safevi Devleti'nin Kuruluşunda Türk Aşiretlerinin Rolü” makalesine (*Fransızca'dan çeviren: İlhan Cem Erseven*) istinaden böyle yazıyor: “1576'da İskender Münşi³ tarafından verilmiş buyruklarda⁴ Türk kökenli Kızılbaş aşiretler, aşağıdaki gibi sıralanmışlardır: **Samlu**, Ustağlu, Türkmen, Rumlu, Dulkadir, Afşar, Kaçar, Tekeli ve Hunuslu”.

Prof. Dr. Oktay Efendiyev'in adı geçen eserinde **Şamlı (Şamlu)** boyu hakkında böyle yazılıyor: “...Bayat aşiretinden Oruç Bey (İran'ın don Juan'ı), Kızılbaş aşiret kolları ve aileleriyle aşiretlerin tümünü içeren bir liste verir. Bunlar içinde en önemlileri olarak Ustağlu, **Şamlu**, Afşar, Türkmen, Bayat, Tekeli, Dulkadir, Kaçar, Karamanlı, Bayburtlu, İspirli ve Baharlı'dan oluşan 32 aile ve aşiret yer almaktadır. Bu aşiretlerin aristokrat sınıfı, devlet içinde seçkin bir yer elde etmeye uğraşıyordu. En yüksek sivil ve askeri makamlar avuçlarının içindeydi...”. Daha sonra Prof. Dr. Oktay Efendiyev aynı eserinde bu fikrin devamı olarak şöyle yazıyor: “...1628 yılında aynı yazar tarafından (*İskender Münşi – E. A.*) verilen listede, Türk aşiretlerinin dökümü de yapılmıştı: **Şamlu**, Ustağlu, Dulkadir, Kaçar, Afşar, Türkmen, İspirli, Rumlu, Karadağlı, Bayat, Alpagut, Kazaklı, Gacirli, Bayburtlu. **Samtulular**; Beğdili, Abdili, Arapgirli, Nilkaz kabilelerine bölünmüşlerdi...”.

² Prof. Dr. Faruk Sümer “Oğuzlar” adlı kitabında Güney-Doğu Anadolu tanımlaması ile Urfa'dan Hakkari'ye kadar olan araziye göz önüne aldığı yazıyor.

³ Ünlü Safevi tarihçisi İskender bey Türkmen Mehmed Yusuf Müverrihünlü (1560-1634).

⁴ www.alevibektasi.org sitesinde buyruk'lar hakkında şöyle bilgi veriliyor: “Şah İsmail'in Anadolu'nun en uzak köşelerine kadar ulaşan halifeleri Aleviliğin inanç esaslarının yazılı olduğu kitapları da beraberinde taşımaktaydılar. Bu kitaplar bugün olmuş Alevi evlerinde bulunmakta olup, “Buyruk” adıyla bilinirler”.

Dr. Cevat Heyet’in İnternet’te yayımlanmış “Azerbaycan’ın Türkleşmesi ve Azerbaycan Türkçesinin Teşekkülü” eserinde Emir Timur’un Anadolu seferinden galip olarak döndüğünde birçok Türk boylarını (aynı zamanda **Şamlı** boyunu) Suriye ve Anadolu’dan Azerbaycan’a getirdiği kaydolunuyor: “...Özellikle Timur Anadolu seferinden (Osmanlı sultanı Yıldırım Beyazid ile Timur Han’ın 1402 senesinde Ankara’da yaptıkları muharebe – **E. A.**) galip olarak döndüğünde birçok Türk boylarını Suriye ve Anadolu’dan Azerbaycan’a getirdi. Bunlar **Şamlı**, Musuulu, Rumlu, Kaçar, Afşar, Zulkadir, Kovanlu, Kozanlı, Tekelu, Baharlu, Varsaklu, Beğdili boyları olup Azerbaycan’da kaldılar ve birçoğu Erdebil ve etrafında Safevi Şeyhi (Şeyh Ali)’nin (*efsaneye göre Erdebil’den geçerken Emir Timur ona rastlayan Safevi tarikatının kurucusu Şeyh Safieddin Erdebili’nin torunu, bu tarikatın rehberi Şeyh Ali’nin ricasıyla asırları aff eder ve onları Şeyh’in hizmetinde durmaları için Erdebil yakınlarında yerleştirir – E. A.*) çevresine toplanıp onun ve oğullarının müritleri oldular...”.

Bu hakta bilgiye Dr. İsmail Kaygusuz’un “Kızılbaşlık ve Kızılbaşlar” adlı makalesinde de rast gelinir: “...1402 Ankara savaşında Yıldırım Bayazid’i büyük mağlubiyete uğratan Timur geri dönerken, birlikte götürdüğü otuz bin esir Türkmen’i Erdebil Şeyhi Hoca Ali’ye hediye etmiştir. Esir Türkmenlerin büyük çoğunluğu Tekelü ve Karamanlılardı...”.

Abbaskulu Ağa Bakıhanov “Gülüstani-İrem” adlı ünlü eserinde yazır: “...Sultan Muhammet Hudabende (*Şah İsmail Hatai’nin ağabeyisi; hükümdarlık devri: 1578-1588 – E. A.*) tahta oturdu.... **Şamlı** ve diğer kavimlerin emirlerinden bir kaçına Şirvan’da toprak verildi...”. Abbaskulu Ağa Bakıhanov daha sonra yazıyor: “...Şirvan’da Karamanlı, Tekeli, **Şamlı** vb. bir çok aşiretler vardır”. Tarihten bilindiği üzere Gebele da belli bir tarihi devrde (Şirvanşahlar zamanında) Şirvan vilayetinin terkinde olmuştur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden tarihçi, ünlü gazeteci-yazar Dr. Nazım Beratlı’nın “Kıbrıs’lı Türklerin Tarihi” kitabında da **Şamlı** boyu hakkında değerli bilgiler verilmektedir. Araştırmacının eserinde verdiği bilgiye göre: “...Moğol birlikleri, o sırada Sivas ve Kayseri yörelerinde olan Türkmenler ile Ağaçerleri üzerine, katliam amacı ile saldırıya geçerler. Türkmenler, bu saldırıyı göğüsleyemeyeceklerini anlayınca, çareyi güneye inerek, Memlûk toprağına sığınmakta bulurlar. Bu amaçla 40 bin çadırdan oluşmuş bir topluluk, 1277’de Suriye’ye geçerek, kışları Gazze’den Amik Ovası’na kadar olan bölgede, yazları ise Sivas’ın güneyindeki Uzun Yayla’da geçirmeye başlarlar. Oğuzlar’ın Bayat, Beğdili, Avşar ve Döğer boylarından oluşmuş bu yeni oymağa, o tarihten itibaren, artık **ŞAMLU TÜRKMEN’İ** denilmeye başlanır...”. Yazar daha sonra Prof. Dr. Faruk Sümer’e istinaden yazıyor ki: “...Türkmen İskender Bey, onlardan «Taife-i Celile», yani «Ulu topluluk» diye söz

eder. **Şamlu'nun** İran'daki bu önemi, iki yüzyıl boyunca sürer ve 18. yüzyılda, etkilerini kaybederler, ama, bugün hâlâ Azerbaycan nüfusunun önemli bir kesimini, onların torunları oluşturuyor...”.

N. Beratlı adı geçen eserinde **Şamlu** boyu hakkında şöyle devam ediyor: “XVI.yy, **Şamlu'nun** yıldızının iyice parlaması ve ününe ün kattığı yıldır. 1500 yılında, Şah İsmail Erzincan'a gelip de Anadolu'da kendine bağlı Türkmenlerin etrafında toplanmasını isteyince, bu çağrıya ilk koşanlar, hâlâ kışları Halep dolayları ve yazları Uzun Yayla'da yaşamakta olan **Şamlular** oldu. John Woods, onları “başat Kızılbaş aşireti” diye tanımlar. Bir zamanlar Baba İshak'ın etrafına toplanıp kırılmış olan bu insanların, aradan geçen üçyüz yıla karşın aynı geleneğin takipçisi Şah İsmail'e koşmaları da, oldukça ilginçtir. Kaldı ki çocukluğunda tehlikede olan Şah İsmail'i Erdebil'de saklayan ebesi de, onu Gilân'a götürüp saklayan lalası Hüseyin de, **Şamlu** oymağındandırlar. Çaldıran'da Osmanlı'ya karşı savaşan Kızılbaş ordusunun sağ kanadının komutanı, Durmuş Han **Şamlu**'dur. Çaldıran'dan sonra, artık **Şamlu** İran yada Azerbaycan'ın en önemli aşireti haline gelir. Bu önem, Şah İsmail ile sınırlı kalmaz, Tahmasip ve Abbas dönemlerinde de İran'ın en önemli devlet görevlerine, **Şamlu**'lar getirilir”.

Bu konu hakkında <http://gencimranlilar.com/showthread.php?p=1069> sitesinde şöyle bilgi veriliyor: “Şah Haydar ve oğlu Şah İsmail'e yardım eden boyların adlarıyla ilgili olarak Kızılbaşlardan Makû'dakilere Karakoyunlular, Urmiye'dekilere Abdalbeyliler, Luristan'dakilere Gulyai, Tebriz'dekilere Gûrran, Karadağ'dakilere **Şamlular**, Karabağ'dakilere Milliler adı verilmiştir”.

Dr. Nazım Beratlı “Kıbrıslı Türkler. At Binmeği Unutmuş Türkmenler” adlı eserinde ise **Şamlu** boyu hakkında şöyle yazıyor: “Beğdili'ye bağlı **Şamlu** veya Dımışklı (İran'da Şahseven, Hüdabendelü, Aynallu, ya da Karakeçili olarak bilinir) Avşar'a bağlı Bentoğlu ve Köroğlu, Kaçar'a bağlı Kaçar Halil, Yüreğir'den inme Bozdoğan'a bağlı Karahacılı, Bayat'a bağlı Gediklü ve Kayı'ya bağlı Karakeçili'den insanlar; bu ikinci dalğada adayı mesken tutarlar”.

Bu konuya Dr. Muharrem Bayar da “Menteşe Bölgesinde Yaşayan Türk Aşiretleri” adlı makalesinde değiniyor. Yazar adı geçen eserin “**Kıbrıs'a sürülen Yörük Aşiretleri**” bölümünde Kıbrıs'a sürülen Yörük Aşiretleri'nden söz ederken şöyle yazıyor: “Kıbrıs 1571 tarihinde fethedilmiştir... Buradaki Türk nüfusun artırılması için Anadolu'da zaman zaman bazı aşiretler sürgün edilmiştir. H.1112/1700 tarihli vesikadan aldığımız bilgiye göre 1700 Anadolu'dan büyük bir aşiret kitlesi sürülmüştür. Bunlardan **Şamlı**, Kara Hacılı, Eski Yörükler, Kiselioğlu, Şeyhlü, Senetlü, Batraklı, Çıblaklı, Gediklü, Toslaklı, Ceridli, Saçı

Karalı Yörük aşiretlerinden sayılarına oranlı olarak cemaatlar Kıbrıs’a sürülmüştür. Kıbrıs Valisi Mehmet Paşa gönderilen 1112/1700 tarihli hattı hümayun ile iskanı istenmiştir. Gönderilen emirde bu aşiretlerin sürgün değil bahşiş olduğu belirtilmiştir”.

Prof. Dr. Mehmet Bitirgen’in İnternet’den bulduğumuz “İnalı Aşireti-Çimelli Cemaati Tarihi” adlı eserinde **Şamlı (Şamlu)** boyu hakkında değerli bilgiler verilmektedir. Yazar eserinde şöyle yazıyor: “Suriye bölgesine birçok Türkmen aşireti yerleşmişti. Halep ve Şam Türkmenleri olarak bilinen aşiretlerin birçoğunun daha sonra değişik zamanlarda Anadolu’ya döndükleri görülecektir. 13. yüzyılda Suriye’de kalabalık bir Türkmen topluluğu yaşıyordu. Bu topluluğun önemli bir kısmı yazın Sivas’ın güney yörelerine ve Uzun Yayla’ya çıkıyorlardı. Bunlara **Şamlı**, Şam Türkleri veya Şam Türkmenleri deniliyordu. Bu Türkmenler Boz-Ok ve Üç-Ok şeklindeki eski Oğuz ikili teşkilatını muhafaza ediyorlardı. Boz-Oklar başlıca Halep çevresinde ve Amik ovasında yaşıyorlardı. Kalabalık bir Türkmen topluluğu olan Boz-Oklar başlıca şu boylar tarafından temsil ediliyorlardı: Bayat, Avşar, Beğ-Dili, Döğer. Boz-Oklardan birçok tanınmış aileler çıkmıştır. Bu ailelerin başında Dulkadirliiler gelmektedir. Dulkadirliilerin hangi boydan olduğu kesin bilinmemekle birlikte; Bayatlara mensup olması pek muhtemeldir”.

Şamlı (Şamlu)’lar hakkında Doç. Dr. Saim Savaş’ın “XVI. Asırda Anadolu’da Alevilik” kitabında da bilgi veriliyor: “Safiyüddin’in, Safevilerin yükselişine olan katkısı, mahalli çaptaki bir tarikatı, tesirleri İran sınırlarını aşıp Suriye ve Doğu Anadolu’da da hissedilen dini bir harekete çevirmiş olmasıdır. Bu bölgelerde yapılan Safevi propagandası, buralarda yaşayan Ustacalu, Rumlu, **Şamlu**, Dulkadir, Musullu, Bayburdlu, Çapanlu, Karamanlu, Varsak, Tekelü, Afşar, Kaçar ve Karacadağ sufilerinin Safeviler’e meyletmesine ve bu aşiretlerin, tarikatdan devlete geçişte önemli rol oynamalarına sebep olmuştur”.

Şamlı kavminin Azerbaycan’a göç etmesi gerçeği İsmail Kaygusuz’un “Kızılbaşlık ve Kızılbaşlar” adlı makalesinde de kaydolunuyor: “...Tekeli, **Şamlu**, Ustaclu ve Rumlu Türkmenlerinin büyük bir kısmı daha o zamandan (1470. yıllarda) İran ve Azerbaycan’a göç ederek, Şeyh Haydar’ın ilk Kızılbaş ordusunu oluşturmuşlardı”.

Araştırmacı-yazar Cezmi Yurtsever’in “Çukurova Türkmenleri” adlı kitabında Osmanlı arşiv materyallerine dayanarak 1730 tarihli tapu defterinden aktardığı bilgilerde **Şamlı**’nın adı Bozdoğan aşiretinin oba isimleri arasında geçiyor.

İnternet’de <http://f27.parsimony.net/forum67623/messages/4456.htm> adresinde bulduğumuz “Akrabalık Zingiri Çalışması” adlı vefat ilanlarına dayanılarak yapılan araştırma yazısında da **Şamlı**’nın adı geçiyor. Araştırmada Türkiye’deki bazı ailelerin akrabalık bağları araştırılmıştır. İşte **Şamlı** ile ilgili bölüm:

- √ İşmen ise, Bilan, **Şamli**, Gerçel ve Uluöz'ler ile akraba;
- √ **Şamli'lar** ise Moran, Cezzar, Sururi ve Kapancı ailesiyle akraba;
- √ Kerman-Sünter-**Şamli**-Akay-Onaran-Önder;
- √ **Şamli'lar**, Elgen'lerle akraba, ayrıca Filibeli'lerle ve Menemenli'lerle akraba;
- √ Gerçel'ler, Koyuncu, Birder, Mısırlı, Dilber, **Şamli**, Yasa, Arısal, İmre, Kocademir ve İşmen'lerle akraba;
- √ **Şamli** – Nevber;
- √ **Şamli** ailesi, Moran,Cezzar,Sururi,Kapancı,Sonal,Dorsay ve Sevand ile akraba;
- √ **Şamli**-Tikveş;
- √ Canbolat-**Şamli**-Mencik (?).

İnternet'te bulduğumuz diğer bir yazıda **Şamli**'nun adı şöyle geçiyor: “...Oğuz boylarından olan Beğdili, Reşidu'd-din Oğuznâmesinde hükümdar çıkaran beş boydan biri olarak geçer. Kanunî devrinin ilk yıllarında Haleb Türkmenleri arasında bulunan ana Beğdili kolu, bu Türkmen topluluğunun en büyük kuruluşu sayılır. Beğdililer Safevî devletinin kuruluşuna da katılmışlardır. Bununla ilgili olarak, onlardan önemli bir kolun İran'a gittiği biliniyor. Kuzey Suriye Türkmenleri Safevî devletinin kuruluşuna, özellikle **Şamli** adı altında katılmışlardır. Şah Abbas devrinde **Şamlular**, diğer bütün Kızılbaş boylarını geçerek birinci sırada yer almışlardır. Safevî devletinin dayandığı en başta gelen Türk boylarından biri olan **Şamli** boyu, başlıca Beğdili, İnallu (daha sonraları İnanlı) ve Harbendelu (Hudabendelu) obalarından oluşuyordu... Günümüzde Musul yöresindeki Türkmen köylerinin halkı arasında Begdelli (Beğdeli) adı ile tanınan Türkmen aileleri vardır. Musul'un kuzeyinde bulunan Reşidiye, Şirehan (Şirinhan) ve Selamiye gibi köylerde dağılmış olarak yaşayan ve köklerinin Begdelli boyuna dayandığı bilinen topluluklar vardır. Günümüzde Şirehan köyünde tanınan ve birbirlerine akraba olan Ceccoevi (Cercisevi) ile Cemşidevi adlı büyük aileler, Begdelli boyuna mensuptur. Musul'un Selamiye ve Reşidiye gibi, daha başka yörelerinde de bu boydan gelen ailelerin varlığı biliniyor. Zamanla halk ağzında yanlışlıkla Begdelli biçiminde yaygınlaşan bu adın, Beğdili boyundan kaynaklandığı şüphesizdir...”.

İnternet'teki bir sitede Global Yorum İnternet Dergisi'den Naciye Saraç'ın “Yunanistan'ın Hedefi Şimdi De Urumlar ve Rumeyleyler” adlı yazısında **Şamli**'nin adı bu şekilde geçiyor: “...Federasyon'un temsilcilerinin soyadları da çok ilginçtir. Bıçakçı, Sağıroğlu, Karaköz, Tatar, Kürkçü, Bay, **Şamli**, Üsküdar ve Bahçeliev gibi Türk soyadları bulunuyor...”.

Azerbaycanlı bilim adamı Dr. Şahpaz Şamiloğlu'nun “Elikılıçlı Homer Köroğlu –

serhetlere (sınırlara) sığmayan kahraman ve aşık (ozan)” adlı eserinde ise **Şamli**’nın adı böyle geçiyor: “H.Veliyev “Azerbaycan Folklorü ve Edebiyatı Gürcü Menbelerinde” eserinde Z. Antonov’un “Köroğlu” faciasının mazmununu İ.Yevlaxov’un “**Şamli**-bel vadisi” povestinden aldığı yazıyor”.

Bundan başka **Şamli** boyunun adı araştırmacı-yazar Şükrü Tekin Kaptan’ın “Çivri ve Yöresinde Yörük Kültürü” adlı eserinde ve Yunus Koçak’ın “Oğuz Boyları” adlı yazısında da geçiyor.

Şamli boyu hakkında söz ederken www.wowturkey.com İnternet sitesinde “Kayseri’de Oğuz-Türkmen (Yörük) Boyları” adlı yazıda Burhanettin Akbaş’ın verdiği bilgide Kayseri’de Bayat boyunu temsil eden adlar arasında Kalenderhane Mahallesi’nde’ki **Şamlılı** oymağı Şeyh Cemaati’nin adını görüyoruz.

Şamli’nun adı geçen başka bir yazı ise Halil Erenoğlu’nun “Tarihde Az Bilinen Aşiretlerden biri: Bozulus” eseridir. Kitabda şöyle yazıyor: “Tarihlerin yazdığı bu ünlü Salankamin Savaşı, Bozulus'un iştirak ettiği ilk Osmanlı savaşıdır. Bozulus, Akkoyunular'ın Anadolu'daki en önemli bakiyesidir. Bir bölümü Erzincan, Erzurum ve daha ötede kalmıştır ki bunların alevi olanları daha Şah İsmail zamanında Safevi Devleti'ne katılmıştır. (Ustahacılı, Rumlu, **Şamli**)”.

TV’ci ve yazar, Soy Dergisi Genel Yayın Yönetmeni, araştırmacı Enver Çingizoğlu’nun “Karşı Yatan Karadağ” adlı kitabında da **Şamli** boyu hakkında değerli bilgiler veriliyor. Yazarın verdiği bilgiye göre Güney Azerbaycan’ın Karadağ İli (*Karadağ’ın adı orta asr kaynaklarında “Karacadağ”, çağdaş farsdilli tarihi ve coğrafi edebiyatlarda Eresbaran [yani Arazbar] olarak geçiyor*). Mincivan Mahalı’ndaki Aşıklar Köyü’nün nüfusu “**Şamli**” denilen ehli-hak taraftarlarıdır. Bu mezhebin üyeleri (*yani **Şamli**’lar*) Aşıklı Köyü’nden başka Karadağ’ın Güldür, Heyran, Karakoç, Dayan, Baydı, Safarlı ve **Şamli** obalarında da yaşıyorlar. **Şamli**’lara “Goran” da deniliyor. Bundan başka bu kitaptan Karadağ’ın Kermedüz mahalindeki Çelebiyanlı elinin oba ve oymakları arasında **Şamli Hasanlı** adlı köyün de olduğunu görüyoruz.

“Goran” adını okuduğumuzda aklımıza ilk olarak Azerbaycan Cumhuriyeti’ndeki Goranboy İlçesi geliyor. Fikrimizce, eski Türk yurdu olan Goranboy’a (*goran-boy*) ilk yerleşen insanların Goran (**Şamli**)’lardan olduğu muhtemeldir. Azerbaycan’ın Zengilan ve Gebele İlçelerindeki **Şamli** köylerine yerleşen ilk insanların da Güney Azerbaycan’ın Karadağ elinden geldiklerini tahmin etmek zor değil.

Enver Çingizoğlu “Sözün Nübar Çağından...” kitabında **Şamli** boyunun Azerbaycan

Cumhuriyeti’ndeki iskan yerlerinden biri hakkınada şöyle yazıyor: “Beydililer’in bir oymağı olan **Şamlı**’lar Zengilan bölgesinin Arazgırağı (kıyısı, kenarı, etrafı) obalarında karar tutmuşdular...”.

İnternet’te tarama yaptığımız sırada araştırmacı Altuğ Öztürk’ün <http://www.aleviform.com/showthread.php?t=11561> İnternet sitesinde bulduğumuz yazısında da Şamlı (Şamlu) boyu hakkında bilgilere rastladık. Altuğ Öztürk şöyle yazıyor: “Safevi tarihçisi Rumlu (Sivas’lı) Hasan/Ahsenü’t Tevarih (Tarihlerin en güzeli) adlı eserinde (s. 52) Kızılbaş devletine katılan Türkmen aşiretleri şöyle sıralamaktadır: 906 (1500-1501) Yılıının olayları. ...Hakan İskender Şan (Şah İsmail) Erzincan’ı onurlandırdıktan sonra **Şamlu**, Rumlu, Tekeli, Zülkadir, Afşar, Kaçar ve Varsak Türkmenlerine mensup müritler ve sufi topluluklarından 7,000 kişi, Karcadağ sufilerinden Muhammet Bey’in evlatları ve yandaşları ile ikiyüz kişiyle, Dünyayı koruyan dergahta toplandılar (Erdebil dergahı)...”. Daha sonra yazar bu konu üzerine şöyle devam ediyor: “Selim name A. (III.Ahmet Kitaplığı) 3592. Sayfa 87 a-b de belirtilen Kızılbaş Oymakalrı: Ustacalu, Mansur, Afşar, Bayburtlu, Beyatlu, Tekelu, Eraşlu ve Taleşlu, Türkmen, Çini, Hacılar, **Şamlı**, Zülkadirli, Arapkirli, Kaçar, Karadağlı, Varsak”.

Daha sonar yazar altını çizerek şöyle yazıyor: “Bu gün Asya kıtasının bir çok yerinde rastladığımız KIZILBAŞ adıyla anılan zümrelerin hepsi de TÜRK VE TÜRKMEN ASILLIDIR. Anadolu ve Azerbaycan’ın dışında büyük çoğunlukla İran’da yaşarlar ki, bunlarında büyük ekseriyeti, Safeviler dönemi, Andolu’dan giden Türkmenlerdir”.

Fikrimizce, **Şamlı (Şamlu)** adıyla bağlı olan bütün yerleşim yerlerinin sakinleri ve bu adı taşıyan nesiller arasında doğal bağlılık, kavim akrabalığı mevcuttur.

Son olarak vurgulamak isterdim ki, **Şamlı** adının tarihi geçmişi üzerine geniş kapsamlı araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

ŞAMLI (ŞAMLU) BOYU’NUN ÜNLÜ İSİMLERİ

Murtuza Gulu Han Şamlu

Şamlı boyunun pek çok ünlü isimleri olmuştur. Bunlardan biri de ünlü Azerbaycan alimlerinden ve tabiblerinden Murtuza Gulu Han Şamlu’dur (XVII-XVIII. Asırlar). Prof. Dr.

Ferit Elekberli'nin “Meşhur Orta Asır Azerbaycan Hekimleri” adlı eserinde Murtuza Gulu Han Şamlu hakkında bilgi veriliyor.

Murtuza Gulu Han Şamlu Azerbaycan'da ginekologiya ve andrologiya bilimlerinin gelişimine büyük etki göstermiş ve tıbb ilminin bu dallarına ayrıca kitap hasr etmiş ilk Azerbaycan alimidir.

Murtuza Gulu Han'ın “Hirge” (Hırka) (“Derviş libası”) eserinde bir çok cinsi hastalıkların tedavisinden söz açılıyor. Fars dilinde yazılmış eser Azerbaycan'la beraber, Hindistan'da, İran'da ve Orta Asya'da ünlü idi. Mesela, İran'ın elyazıları hazinelerinde bu eserin 20 eski elyazısı nushası, Azerbaycan'da bir nushası muhafaza olunuyor.

Ünlü alim ve doktor olmakla beraber Murtuza Gulu Han aynı zamanda ünlü devlet adamı olmuştur. Murtuza Gulu Han Şamlu Safevi emirlerinden biri idi ve 1678 yılında Erdebil şehrine vali olarak atanmıştı. Bu görevde çalışırken de o tıbb üzerine araştırmalarını devam ettiriyordu.

Hüseyin Beğ Şamlu

Şeyh Haydar'ın en başta gelen halifelerinden Hüseyin Beğ, Şamlu'ya mensup idi. Devletin kurulması üzerine “lala” lakabını da taşıyan Hüseyin Beğ, evvelce kaydedildiği gibi emîrül-ümerâliğe getirilmişti. 914'te Şah İsmail, saltanat vekilliğini Reştli Tacik Emir Necm-i Zerger'e verip malî işlerden Türk emirlerinin ellerini çektiymişti. Bu misalin de gösterebileceği gibi devletin kurulmasında büyük emeği geçmiş olan bazı emirlere karşı zaman geçtikçe teveccühü azalan Şah İsmail ertesi yıl Lala Hüseyin Beğ'i emîrül-ümerâlikten azledip Şirvan taraflarında bir yerin valiliğine göndermiş ve 916 (1510-1511)da Horasan'ın fethi üzerine onu Herat Valisi tayin etmiştir. Tarikatın bu en eski mensubu ve Şah İsmail'in en yakın iki emirinden biri olan Lala Hüseyin Beğ gördüğümüz gibi Çaldıran savaşında ölmüştür.

Abdi Beğ Şamlu

Şamlu'dan diğer büyük bir emir de Abdi Beğ idi. Abdi Beğ'in üçyüz atlı ile Erzincan'da Şah İsmail'e katılmıştır. Devletin kurulması üzerine Tavcı (başı) olan Abdi Beğ, 912 (1506-1507) de Kürd Sârım ile yapılan savaşta ölmüştü. Şamlu'nun hangi obasından olduğunu

bilemediğimiz Abdi Beğ'in Durmuş ve Hüseyin adlı iki oğlunu tanıyoruz. Bunlardan ilki kısa bir zamanda yükselerek en muteber emirler arasında yer almıştır.

Durmuş Han Şamlu

Abdi Beğ'in oğlu Durmuş Han'ın Çaldıran savayında Ustacalu Muhammed Han'ın düşmana dinlenme ve savaş düzenine girme fırsatı vermeden hücum edilmesi teklifini reddetmişti. Durmuş Han 929 (1522-1523) yılında Musullu Emir Han'ın yerine Herat valisi tayin edilmiş ve Şam Mirza'nın lalası olmuştur.

Ahmed Bey

Şamlu emirlerinden Beğdili obasına mensup olan Ahmed Bey, H. 1002 (1593-1594)'de Şah Abbas tarafından Lâhican darugahına tayin edilmişti. Bundan başka Şah Abbas'ın yakını olan Beğdili boyundan beş kardeş daha vardı: Muhammed Bey, Haydar Bey, Saru Bey, Kapan Bey ve Zeynel Bey. Bunlardan...

Muhammed Bey

Muhammed Bey 1022 (1613-1614) yılında ölmüş, malı ana bir kardeşi Haydar Sultan'a kalmıştır.

Haydar Sultan

Haydar Sultan da 1028 (1602-1603)'de ölünce, zengin serveti oğlu Nuru'd-dehr'e geçmiştir.

Nuru'd-dehr

Nuru'd-dehr bu dönemde bazı seferlere katılmıştır.

Zeynel Han Şamlu

Şamlu'dan diğer bir emir de Zeynel Han idi. Kendisinin mezkur tarihte Esterabad valiliğinde bulunduğu görülüyor.

Gündoğmuş Sultan

Şah Abbas dönemindeki Beğdili emirlerinden bir diğeri de Gündoğmuş Sultan idi. Gündoğmuş, Şah Abbas'ın birinci Bağdat seferinde Kerkük yöresindeki Tavuk'ta bulunuyordu. Buradan Şah'ın katına gelen Beğdili emiri Gündoğmuş Şah'ın hizmetine girerek, ondan sultanlık unvanını almıştır. Şah Abbas'ın halefi ve oğlu Şah Safi döneminde de Şamlular mevkilerini korudular. 18. yüzyılda Şamlu boyu, diğeri birçok boy gibi zayıf bir duruma düşmüş, bu yüzden Şamlu'dan çok az emir çıkmıştır. Şamlu boyunun İnallu (İnanlı) obası Şahı Seven olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

Gazi Sultan-ı Balabanlu-yi Şamlu

Ünlü Şamlu emiri. Hakkında bilgi bulamadık.

Mürtezakulu Sultan Şamlu

“İslam dünyası hatlarının erusu (gelini)” adlanan nestelig hattının şikeste formasının yaratılması ve geliştirilmesi şerefi ise diğeri bir Azerbaycan Türküne — Mürtezakulu Sultan Şamlu'ya nasip oldu. Mürtezakulu Sutan da kendi selefi Mirali Tebrizi gibi yalnızca kendi halkının değil, arab alfabesinden istifade eden tüm halkların hat medeniyetinin zenginleştirilmesinde hizmet göstermiştir. Mirze Ebdülmehemmed Han yazıyor: “Mürtezakulu Han (Sultan) Safevilerin büyük serkerde ve emirlerinden biri idi. Bir süre Herat'ın hakimi olmuştur, maarifperverlik ve hünerseverlik bayrağını kaldırmıştır. Kendi iti zehni ve derrakesile şikeste hattını ihtira edip ve bunu kendi sekreteri Mirze Şefia'ya öğretip. Telimi benimseyen Şefia bu alanda büyük ün kazanıp. Mürtezakulu Han h.1100-cü ilin (1688) sonuna kadar yaşamıştır”. Bürgeyi Gumi “Tezkireyi-mübtekirat” («Baniler tezkiresi») adlı eserinde Mürtezakulu Sultan barede yukarıda verilen malumatları tekrarlayarak yazıyor: “Şikesteyi-nesteliq hattının banisi Mürtezakulu Hxan (Sultan) Şamlu'dur. Onun ünlü sekreteri Şefia (Mehemmed Şefi Hüseyini) şikeste hattını ondan öğrendi”. Mürtezakulu Sultanın müasiri ve onu şahsen tanıyan alim ve tezkireci Nesrabadi gösteriyor ki, “Tezkirevüş-şüera” eserini yazdığı yıllarda (1672-1679) o, Gum'un hakimi idi: “Hasan Han Şamlu'nun büyük oğludur. Muhtelif feziletlere malik ve oldukça tavazökartır... Şikeste hattının silsilesine gönüller bağlıdır, güzel hayalatı (şiirleri) ise hatıraların halvetinde yerleşmiştir. Gum'un hakimi odur. Cülusun ilk devrlerinde (Şah Süleyman'ın 1666-cı yılda tahta çıkması nazarda tutuluyor) kılıç korçubaşılığı vazifesine atanmıştır. Gum'un hakimidir. Aynı zamanda yüksek makamı ve istiklalı var.

Mürtezakulu Sultan'ın doğum tarihi belli değil. Vefat tarihi hakkında verilen bilgilere de ihtiyatla yanaşmak gerekiyor. Tahran'ın Gülüstan müzesinde (Gacıların saray kütüphanesi) saklanan Mürtezakulu Sultan'ın kendi eli ile yazılıp tartip edilmiş cüngün sonunda h.1102-ci il (1690-1691) not edilerek imzalanmıştır. Görükür, ele bunu dikkate alarak Yadullah Kabili “Şikestenevisi ve şikestehani” adlı eserinde şairin vefat tarihini h.1105-ci il (1693-1694) kimi göstermiştir. Ama, nedense yazar hanki kaynağa esaslandıığını kayt etmemiştir. Bazan Mürtezakulu Sultan'la onun muasiri ve adaşı, “Zefer” takma adi ile şiirler yazan Mürtezakulu Hanı'n özgeçmiş ve eserlerini bir-birine karıştırılıyor: Şamlu ulusundan olan her iki şair ve devlet hadiminin adı Mürtezakulu'dur. Onlardan biri “Sultan”, diğeri ise “Han” titulunu daşıyıptır. Mürtezakulu Sultan Herat hakimi Hasan xan Şamlu'nun oğludur. O, güzel bir şair olmakla beraber, istetatlı hattat gibi tarihe düşmüştür. Mürtezakulu Han'ın hattatlıkla alakasının olup-olmadığını kanıtlayan eden faktımız yoktur. Nesrabadi tezkiresini yazdığı yıllarda Mürtezakulu Sultan Gum'un hakimi, Mürtezakulu Han ise Erbedil veziri ve Şeyx Sefi türbesinin mütevellisi olmuştur. Mürtezakulu Sultan'ın şiirde takma adı “Mürteza”, Mürtezakulu Hanınki ise “Zefer”tir. Mürtezakulu Sultan büyük Azerbaycan şairi ve mütefekkeri Saib Tebrizi'nin müasiri ve tanıdığı idi. Onlar bir-birinin şiirlerine nazireler yazmışlar. Saib “Sefine” adlı antolojisine Mürtezakulu Sultan'ın şiirlerini de salmıştır. Şu şiirlerin bazı beytlerine Nesrabadinin tezkiresinde, bir çoğuna ise şairin Meşhedin Astani-Gübsi-Rezevi kütüphanesinde (şifr: 4605) saxlanan divanında rastlıyoruz. Teessüf hissi ile kayd etmeliyik ki, “Sefine”nin son devrlerdeki İsfahan baskısında Saib'in buraya dahil ettiği muxtelif şairlerin Türkce şiirlerinin ekseriyeti çıkarılmıştır.

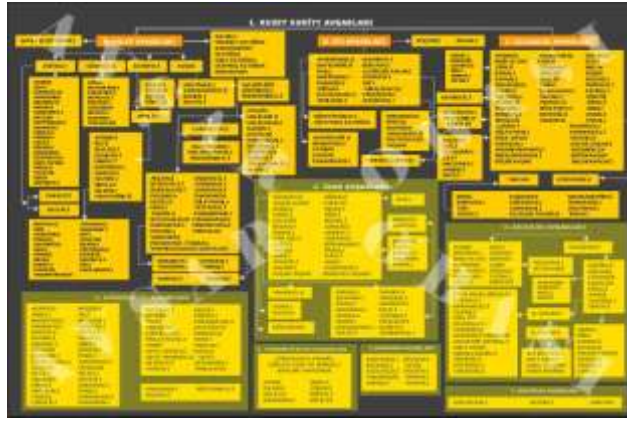
KAYNAKÇA:

1. Ahundov, Ağamusa, “Toprağın Göksünde Tarihin İzleri”, “Genclik” neşr., Bakü, 1983.
2. Yusufov, Yusuf.; Kerimov, Serraf., “Toponomikanın Esasları”, “Maarif” neşr., Bakü, 1987.
3. Ahmedov, Tofik, “Azerbaycan Toponomikasının Esasları”, Bakü Devlet Üniv. neşriyatı, 1991.
4. Meşediyev, Kara, “Zakafkasyanın Azerbaycan Toponimleri”, ”Elm”neşr., Bakü, 1990.
5. Celilov, Firudin, “Eski “Kaşkay” Etnonimi”, “Azerbaycan Onomastikası Problemleri”, III, Bakü, 1990, Shf. 187-188.
6. Mehmedoğlu, Alâeddin; Aliyeva, Hatire A., “Yer Adları ”Tarihin Aynası'dır”, Türk Kültürü Dergisi, Ankara, 1999, Sayı: 437, Shf. 552–558.

7. Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi. 224 Syf. Cilt: 1-6
8. Savaş, Saim, “XVI. Asırda Anadolu’da Alevilik”. 1. bsk. – Ankara: Vadi Yayınları, 2002. 256 Syf.
9. Yurtsever, Cezmi, “Çukurova Türkmenleri”. Adana: Çukurova Yayınları, 2007. 400 Syf.
10. Ilık, Yılmaz, “Dikenin Gülü Avşarlar”. 1. Basım, 2005. 224 Syf.
11. Aslan, Sefettin, “Yeniçeri ve Kapıkule Süvarilerinin İsyanlarına İlişkin Bir Analiz”. C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2004 Cilt: 28 No: 1. Syf. 89-101.
12. Topuz, Necip, “Kor Yığını Ağıtlarımız”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Kayseri. Syf. 28-32.
13. Avşar, Mezahir, “Azerbaycan’da Afşarlar”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Kayseri. Syf. 34-35.
14. Avşar, Asker, “Kürtleşen Avşarlar/Ardahan”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Kayseri. Syf. 38-40.
15. Vurmay, Miray, H. “Suriye Türkleri”. “Avşarelleri” Dergisi, Sayı: 1 Temmuz 2007. Kayseri. Syf. 45-46.
16. Şamiloğlu, Şahpaz, “Elikılıçlı Homer Köroğlu – serhetlere (sınırlara) sığmayan kahraman ve aşık (ozan)”. Karapapaklar Dergisi. 5. Sayı. Mayıs, 2007
17. Deliorman, Altan, “Tarih I” ders kitabı. Bayrak yayınları. İstanbul, 1994. Syf. 195.
18. Çingizoğlu, Enver, “Karşı Yatan Karadağ”. Ozan Yayını. Bakü/Azerbaycan, 1998. Syf. 3; 68-70; 81-83.
19. Çingizoğlu, Enver. “Sözün Nübar Çağından...”. Ozan Yayını. Bakü/Azerbaycan, 1998. Syf. 12
20. Türkmenbaşı (Niyazov), Saparmurat, “Рухнаме” (Rusça). Türkmenistan Devlet Yayın Hizmeti. Aşkabat, 2002 (Yazı İnternet’ten 12 Şubat 2008’de elde edilmiştir: http://www.i-u.ru/biblio/archive/turkmenbashi_ruhnama/02.aspx).
21. Şaka, Bedirhan, “Badıllı (Beğdilli-Beydilli) Aşireti”. (Yazı İnternet’ten 16 Şubat 2008’de elde edilmiştir: www.badilli.net/belgeler/badilliasireti.doc) .
22. Koçak, Yunus, “Oğuz Boyları”. (Yazı İnternet’ten 16 Şubat 2008’de elde edilmiştir: <http://www.caginpolisi.com.tr/53/37-38-39-40-41.htm>).
23. Alıntı http://www.beydili.org/beydili_tarihi.asp İnternet sitesinden 20 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
24. Alıntı <http://okulweb.meb.gov.tr/10/01/128076/koyumuz.htm> sitesinden 21 Şubat 2008’de elde edilmiştir.

25. Alıntı <http://www.kadinhani.gov.tr/tarih/3tarh.htm> İnternet sitesinden 21 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
26. Alıntı <http://www.taskentavsar.com/Tarih4.htm> İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
27. Alıntı www.avsarobasi.com İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
28. Alıntı www.tebrizinsesi.com İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
29. Alıntı <http://gencimranlilar.com/showthread.php?p=1069> İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
30. Alıntı <http://f27.parsimony.net/forum67623/messages/4456.htm> İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
31. Alıntı www.wowturkey.com İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
32. Alıntı <http://www.aleviform.com/showthread.php?t=11561> İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.
33. Alıntı <http://www.fallingrain.com/> İnternet sitesinden 22 Şubat 2008’de elde edilmiştir.

Oba Haritası

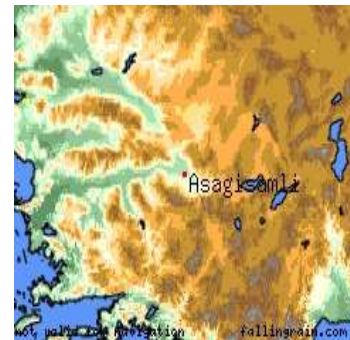
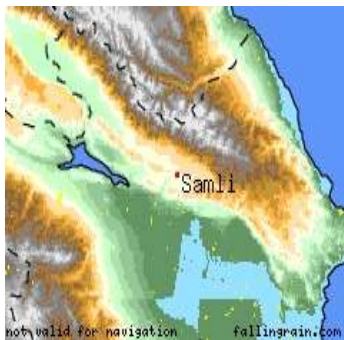
(Resim <http://www.avsarobasi.com> İnternet sitesinden alınmıştır)

Oğuzun kollarını temsili resimlerle gösteren şablon

(Resim <http://www.efrasyap.com/Icerik/IcerikDetay.aspx?IcerikID=371> İnternet sitesinden alınmıştır)

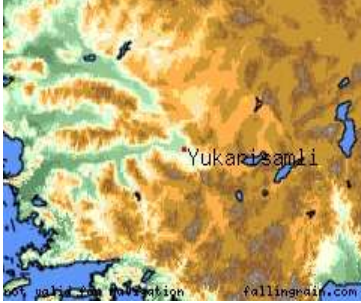
Dünya ülkelerinde Şamlı (Şamlu) adında olan yerleşim meskenlerinin bazılarının resimleri

Resim No:1. Gebele

Resim No:2. Türkiye

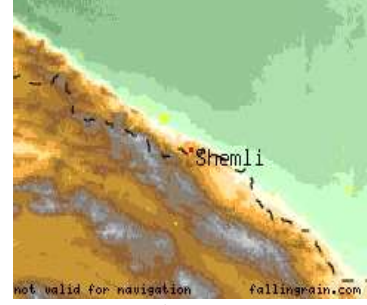
Resim No:3. Türkiye

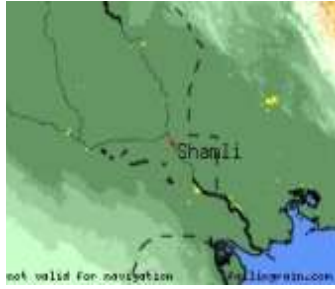
Resim No:4. Türkiye

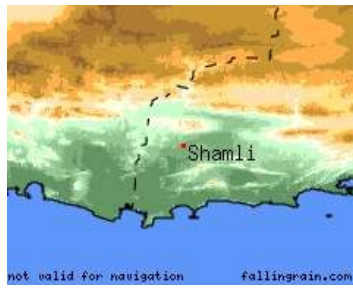
Resim No:5. Hindistan

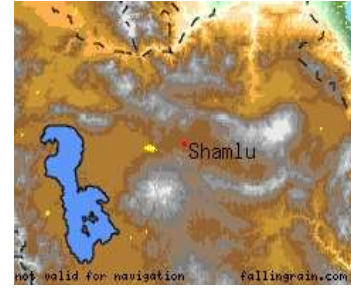
Resim No:6. Türkmenistan

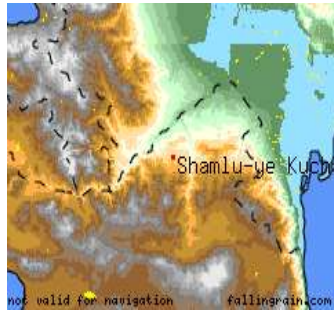
Resim No:7. Irak

Resim No:8. Pakistan

Resim No:9. İran

Resim No:10. İran

(Resimler <http://www.fallingrain.com/world/> İnternet sitesinden alınmıştır)